

Stärkta insatser för fordonsindustrin

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2008/09:95 om staten som huvudman för bolag med verksamhet avseende forskning och utveckling och annan verksamhet inom fordonsklustret m.m.

Tre motioner (s, v, mp) har väckts med anledning av propositionen.

Statssekreterare Jöran Hägglund, Näringsdepartementet, lämnade samma dag som propositionen offentliggjordes – den 11 december – information om propositionen till utskottet. Vidare har en skrivelse i ärendet inkommit.

Finans- och näringsutskotten anordnade den 16 december en intern utfrågning med näringsminister Maud Olofsson samt med företrädare för fordonsindustrin, underleverantörerna till fordonsindustrin och fackförbundet IF Metall.

Utskottets överväganden

Propositionen

Bakgrund

Regeringen redovisar i proposition 2008/09:95 bakgrunden till de aktuella förslagen. Den globala klimatsituationen ställer stora krav på omvandling och förnyelse, bl.a. av transportsektorn. Det kommer att krävas utveckling av nya bränslen, motorer och framdrivningssystem. Den internationella personbilsindustrin genomgår dessutom för närvarande en mycket snabb strukturomvandling. Därutöver medför den pågående finansiella krisen med dess effekter på den reala ekonomin att det krävs åtgärder på många områden inom penningpolitiken och finanspolitiken. Regeringen erinrar om att den i forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50) aviserade en fortsättning av de forskningsprogram som bedrivs i samverkan med fordonsindustrin. Statens satsning ska uppgå till 450 miljoner kronor per år, förutsatt motsvarande finansiering från näringslivet.

Förslagen

Mot den angivna bakgrunden föreslår regeringen i propositionen (med förslag om förkortad motionstid till två dagar) ytterligare åtgärder för att förstärka de långsiktiga förutsättningarna för att bedriva kunskapsintensiv industriell verksamhet inom fordonsklustret i Sverige. *För det första* föreslås att riksdagen ska bemyndiga regeringen att i aktiebolagsform bedriva forsknings- och utvecklingsverksamhet och annan verksamhet inom fordonsklustret. För att möjliggöra detta föreslås att riksdagen ska bemyndiga regeringen att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bilda aktiebolag och att ge de berörda bolagen ett kapitaltillskott om högst 3 miljarder kronor. De angivna medlen föreslås bli anvisade på det under utgiftsområde 24 Näringsliv för 2008 upptagna anslaget Näringslivsutveckling m.m. (38:2), med en motsvarande höjning av ramen för utgiftsområdet.

Bolagens verksamhet ska syfta till att på kommersiell grund stärka fordonsklustrets internationella konkurrenskraft. Verksamheterna ska bestå av FoU-verksamhet och annan verksamhet med betydelse för industrins utveckling. Att regeringen föreslår att verksamheten ska bedrivas i bolagsform motiveras av att det anses underlätta samverkan med näringslivet. Förutom att bolagen ska bedriva FoU-verksamhet ska de kunna finansiera verksamhet hos andra forskningsaktörer, såsom t.ex. företag, forskningsinstitut samt universitet och högskolor. Samverkan mellan olika aktörer inom innovationssystemet är viktig, inte minst för att säkerställa att kompetensen kan vidareutvecklas inom området men även med koppling till andra industrigrenar. Också samverkan med myndigheter och statliga bolag som är verksamma inom angränsande områden är väsentlig för att underlätta infö-

randet av ny teknik och nya lösningar. Regeringen anger i propositionen att bildandet av de aktuella bolagen även kan innefatta förvärv av s.k. lagerbolag (dvs. ett vilande aktiebolag som inte har bedrivit någon verksamhet innan det förvärvas av ett annat bolag).

För det andra föreslår regeringen att riksdagen ska bemyndiga regeringen att ställa ut statliga kreditgarantier till företag i fordonsklostret för upptagande av lån i Europeiska investeringsbanken för omställning till grön teknik m.m. på upp till 20 miljarder kronor mot fullgoda säkerheter och med marknadsavspeglande avgifter under normalt marknadsläge. För närvarande pågår en förstärkning av Europeiska investeringsbankens kapital i syfte att säkerställa ökad utlåning till bl.a. fordonsindustrin i Europa, med syfte att påskynda en omställning och utveckling av miljövänligare lösningar och produktion. För flera av de berörda företagen, såväl i Sverige som i övriga länder, är det en förutsättning att finansiering via Europeiska investeringsbanken kombineras med statliga garantier. Förslaget om marknadsavspeglande avgifter under normalt marknadsläge innebär ett avsteg från det som föreskrivs om avgifter i 15 § lagen (1996:1059) om statsbudgeteten, påpekar regeringen. De avgifter som tas ut bör åtminstone täcka statens ekonomiska risk och övriga kostnader för åtagandet under normalt marknadsläge. Villkoren för garantierna ska underställas EU-kommissionens statsstödsprövning, innan de kan fastställas.

Regeringen föreslår *för det tredje* att riksdagen ska bemyndiga regeringen att i enlighet med EU-kommissionens riktlinjer om statligt stöd (EUT 2004/C 244/02) ge undsättningslån mot fullgoda säkerheter på upp till 5 miljarder kronor till företag inom fordonsklostret som befinner sig i ekonomiska svårigheter. I de nämnda riktlinjerna finns bestämmelser för tillämpning av denna typ av stöd. Ett huvudvillkor i dessa riktlinjer är att undsättningsstödet är ett tillfälligt stöd som kan krävas tillbaka. Det främsta syftet med sådant stöd är enligt riktlinjerna att göra det möjligt att hålla ett ekonomiskt försvagat företag vid liv under den tid som krävs för att utarbeta en omstrukturerings- eller likvidationsplan. Den allmänna princip som anges i riktlinjerna är att undsättningslån ska möjliggöra tillfällig hjälp till ett företag som ställts inför en allvarlig försämring av sin ekonomiska situation, återspeglad genom en akut likviditetsbrist eller teknisk insolvens. I riktlinjerna anges att sådant tillfälligt stöd bör ge tid till att analysera de omständigheter som lett till svårigheterna och att utveckla en lämplig plan för att avhjälpa dessa svårigheter. Av riktlinjerna följer vidare att undsättningslånet måste begränsas till ett minimum. Undsättningsstöd kan bestå av lånegarantier eller lån, och låneräntan ska minst motsvara de räntor som gäller för lån till sunda företag. Lånen ska återbetalas, och lånegarantierna ska upphöra inom sex månader efter den första utbetalningen till företaget.

Motionerna

Tre kommittémotioner har väckts med anledning av propositionen.

I kommittémotion 2008/09:Fi10 (s) begärs att riksdagen ska uppmana regeringen att under våren 2009 återkomma till riksdagen med en redovisning av inriktning, konstruktion och lokalisering av forskningsbolaget. Vidare föreslås att riksdagen ska begära att regeringen noggrant följer och under våren 2009 återkommer till riksdagen med en redovisning av huruvida systemet med kreditgarantier och undsättningslån uppfyller det i propositionen anförda syftet. Slutligen begärs att riksdagen ska uppmana regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om ett fordonsindustripaket i enlighet med vad som anges i motionen. Motionärerna stöder regeringens förslag men kritiserar regeringen för senfärdighet och passivitet. När det gäller de i propositionen föreslagna bolagen påpekar motionärerna att det i propositionen finns endast en övergripande beskrivning och att regeringen därför bör återkomma med en redovisning. När det gäller regeringens förslag om kreditgarantier och undsättningslån anser motionärerna att det är bra att regeringen lägger fram förslag om att Sverige ska ta del av de möjligheter till lån till fordonsindustrin som öppnats inom ramen för det europeiska samarbetet. För att stärka den svenska industrins internationella konkurrenskraft måste propositionen följas av nya initiativ, anser motionärerna. De föreslår att regeringen ska utforma ett fordonsindustripaket med ytterligare insatser för forskning, stimulanser för omställning av den svenska bilparken och satsningar på utbildning för dem som arbetar inom fordonsindustrin och som nu riskerar arbetslöshet.

En rad förslag till riksdagsbeslut läggs fram i kommittémotion 2008/09:Fi11 (v). Där föreslås att riksdagen ska begära att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som ger staten förutsättningar för att gå in som ägare i svensk fordonsindustri i enlighet med vad som anförs i motionen. När det gäller förslagen i propositionen föreslås i motionen att riksdagen ska begära att regeringen under våren 2009 återkommer till riksdagen med en redovisning av inriktning, konstruktion och lokalisering av forskningsbolaget, att regeringen ger riksdagen kontinuerliga åiterrapporteringar om hur lån, garantier och forskningspengar används i fordonsklustret och att regeringen noggrant följer och skyndsamt återkommer till riksdagen i det fall systemet med kreditgarantier och undsättningslån inte uppfyller det i propositionen anförda syftet. Riksdagen bör vidare besluta att möjligheten att få undsättningslån i enlighet med propositionen tidsbegränsas till utgången av 2009 och göra ett tillkännagivande om att verka för att stoppa bonusar och hindra höjda styrelsearvodet i de företag som utnyttjar undsättningslån eller garantier. I motionen efterfrågas också ytterligare åtgärder för att stärka fordonsindustrin. Det rör sig om åtgärder för att biogas och andra förnybara bränslen ska kunna få en ökad användning som fordonsbränsle, att förslag som Verket för innovationssystem (Vinnova) tidigare lämnat rörande fordonsindustrin ska beaktas i samband med bildandet

av de statliga bolagen för forskning och utveckling inom fordonsklustret samt att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag till ekonomiskt stöd för fortbildning i enlighet med vad som anförs i motionen.

I kommittémotion 2008/09:Fi12 (mp) föreslås ett tillkännagivande om att det behövs en kraftfull styrning av det föreslagna forsknings- och utvecklingsbolaget så att investeringar sker i utsläppssnål och energieffektiv teknik som är förenlig med de utsläppsminskningar som krävs för att klara det s.k. tvågradersmålet, vilket innebär att utsläppen av växthusgaser begränsas på en sådan nivå att temperaturökningen blir maximalt två grader. Vidare föreslås att riksdagen ska begära att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av vilka kriterier som ska gälla för undsättningslånen och hur prioriteringar mellan olika företag ska göras, att regeringen under våren 2009 ska återkomma till riksdagen med en redovisning av inriktning och mål för forskningsbolaget i enlighet med vad som anförs i motionen samt att regeringen löpande ska återkomma till riksdagen med information om hur lånegarantierna utnyttjats. Slutligen begärs i motionen att regeringen ska återkomma med förslag om fler stödåtgärder, med syfte att ställa om fordonsindustrin och skapa förutsättningar för mer klimatanpassade transporter.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbeslut

Riksdagen har under hösten fattat beslut om olika åtgärder för att möta återverkningarna av den internationella ekonomiska krisen på den svenska ekonomin. Det gäller riksdagens beslut i oktober om stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet (prop. 2008/09:61, bet. 2008/09:FiU16), varigenom grunden har lagts för statliga åtgärder för att motverka risken för allvarlig störning i det finansiella systemet. Ytterligare ett steg för att stävja konsekvenserna av den finansiella krisen togs i november genom riksdagens beslut med anledning av propositionen om överlåtelse av aktier i Venantius AB till AB Svensk Exportkredit samt åtgärder för förstärkt utlåning från Svensk Exportkredit och Almi Företagspartner AB (prop. 2008/09:73, bet. 2008/09:FiU17). Genom beslutet tilldelades Svensk Exportkredit ett kapitaltillskott om högst 3 miljarder kronor och Almi ett kapitaltillskott om högst 2 miljarder kronor. Den 15 december fattade riksdagen vidare beslut om att bemyndiga regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Riksgäldskontoret, att för 2008 och 2009 bevilja Svensk Exportkredit dels en låneram intill ett belopp om högst 100 miljarder kronor, dels kreditgaranti för upplåning intill ett belopp om högst 450 miljarder kronor. Vidare beslutade riksdagen att bemyndiga regeringen att under 2009 ikläda staten betalningsansvar för exportkreditgarantier genom Exportkreditnämnden intill ett totalt belopp, inklusive tidigare utfärdade garantier, om högst 350 miljarder kronor.

Program för fordonsforskning

Regeringen presenterade i mitten av oktober ett nytt program för fordonsforskning, vilket statssekreterare Jöran Hägglund, Näringsdepartementet, informerade utskottet om vid sammanträdet den 14 oktober. Programmet, som ingår som en del av forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2008/09:50), ersätter det branschprogram vars finansiering tar slut 2008. Satsningen startar den 1 januari 2009 och säkerställer en långsiktig statlig finansiering på nivån 450 miljoner kronor per år. Tillsammans med motsvarande finansiering från fordonsindustrin innebär detta att forskningsprogrammen totalt omfattar 900 miljoner kronor årligen.

För programmet ansvarar Verket för innovationssystem (Vinnova) i samverkan med Vägverket och Statens energimyndighet. Övriga parter är de fyra fordonstillverkarna samt Fordonskomponentgruppen som representant för underleverantörerna. En förutsättning som planeringen av programmet ska utgå från är att projektportföljen ska inriktas till cirka två tredjedelar på klimat och energi och till cirka en tredjedel på trafiksäkerhet.

Begreppet fordonskluster

För alla de tre delarna i regeringens förslag, dvs. nya statliga bolag, kreditgarantier och undsättningslån, gäller att regeringen använder begreppet fordonskluster, utan att närmare definiera detta. I Vinnovas rapport Nationella och regionala klusterprofiler – företag inom fordonsindustrin i Sverige (Analys VA 2007:05) behandlas 401 verksamheter med totalt 127 000 anställda. Fordonskomponentgruppen har drygt 300 medlemmar.

Information av statssekreterare Jöran Hägglund

Statssekreterare Jöran Hägglund, Näringsdepartementet, informerade utskottet den 11 december, efter regeringens offentliggörande av propositionen, om dess innehåll och besvarade frågor från utskottets ledamöter. Beträffande det föreslagna statliga bolaget för FoU-verksamhet m.m. sade statssekreteraren bl.a. att avsikten är att bilda ett statligt moderbolag och att det därefter ska kunna etableras dotterbolag som ska kunna ägas tillsammans med näringslivet. Ytterligare mer detaljerad information om hur verksamheten ska organiseras och utformas kan inte ges för närvarande.

Beträffande de föreslagna kreditgarantierna som är avsedda för lån hos Europeiska investeringsbanken sade statssekreteraren att banken nu budgeterar för ett belopp på 4 miljarder euro per år, men att det kan bli aktuellt med 6 miljarder euro för 2009.

Statssekreteraren informerade också om att det vid en extra bolagsstämma för Almi den 12 december skulle fattas beslut om ett komplement till tidigare lämnade ägardirektiv. Enligt de kompletterande ägardirektiven ska Almi i enlighet med innehållet i proposition 2008/09:73 vidta aktiva åtgärder för att förstärka och utöka utlåningen i syfte att förbättra finansie-

ringssituationen för Sveriges nya, små och medelstora företag. Mot bakgrund av situationen på kreditmarknaden ska Almi verka för att tillgodose behovet av marknadskompletterande finansiering för hela det segment av små och medelstora företag som kan finansieras av Almi. Givet rådande omständigheter ska Almi även eftersträva ökad utlåning till kategorin medelstora företag och kunna erbjuda större lånevolym. För att utöka utlåningen ska Almi samarbeta med kommersiella aktörer. Om synnerliga skäl föreligger ska Almi, efter samråd med kommersiell aktör, fullt ut kunna tillgodose ett företags finansieringsbehov, förutsatt att företaget har goda framtidsutsikter.

Almi ska kvartalsvis till styrelse och ägare redovisa hur arbetet med den stärkta utlåningen utvecklas. Redovisningen ska innehålla information om vilka åtgärder som vidtagits samt hur utlåningen utvecklas totalt, regionalt och för olika storlekskategorier av företag och kundgrupper. Redovisningen ska omfatta utvecklingen av kreditförluster. Almi förutsätts vidare medverka för att undersöka och ta till vara eventuella möjligheter att använda Europeiska investeringsbanken för förbättrad finansiering till små- och medelstora företag i Sverige.

Statssekreteraren uppgav att de ändrade ägardirektiven innebär att Almi ges ökade möjligheter att tillhandahålla lån på upp till 80 % och i vissa fall upp till 100 % av lånebehovet. Vidare kan Almi få göra undantag från att lån ska avse nystartsskede. Därutöver ska Almi särskilt beakta underleverantörer inom fordonsindustrin.

Intern utfrågning

Finans- och näringsutskotten anordnade den 16 december en intern utfrågning med näringsminister Maud Olofsson och statssekreterare Jöran Hägglund, Näringsdepartementet. Näringsministern lämnade kompletterande information om förslagen i propositionen, varav vissa delar redovisas i följande avsnitt. Vid utfrågningen informerades vidare företrädare för fordonsindustrin och fackförbundet IF Metall – Jan-Åke Jonsson, Saab Automobile, Olle Axelsson, Thomas Fleisher och Anders Kärrberg, Volvo Personvagnar, Stefan Lövé, IF Metall, samt Svenåke Berglie och Roar Isaksen, Fordonskomponentgruppen – om sina respektive bedömningar av situationen för de berörda företagen.

Statliga bolag avseende FoU-verksamhet m.m.

Näringsminister Maud Olofsson lämnade vid den interna utfrågningen ytterligare förtydligande information om förslaget att bilda statliga bolag avseende FoU-verksamhet m.m. Bolagen ska bedriva FoU-verksamhet och annan verksamhet. När det gäller vad som avses med annan verksamhet sade näringsministern att detta inte kan anges för närvarande, eftersom det är svårt att uttala sig om vilka behov som finns. De medel på 3 miljarder kronor som ska tilldelas bolagen ska till huvuddelen avse konkreta FoU-

insatser. Näringsministern underströk att det inte ska vara s.k. revirtänkande mellan de medel på 450 miljoner kronor som avsatts för fordonsforskningsprogram och de här aktuella medlen.

Det pågår arbete inom Näringsdepartementet med att sätta upp bolaget, och näringsministern sade att hon avser att återkomma med en redovisning. Någon tidpunkt för när bolaget kan vara i gång kunde näringsministern inte ange. Hon ser det som en signal till fordonsföretagen att staten avser att vara aktiv på FoU-området. Bolagen ska bedriva sin verksamhet på kommersiell bas, varvid staten ska kunna stå för 50 % av finansieringen. Bolagsformen är vald för att den underlättar samarbete med företag och andra aktörer.

Statsgarantier för lån i Europeiska investeringsbanken

Från utfrågningen med näringsminister Maud Olofsson samt från Näringsdepartementet har följande information om lån från Europeiska investeringsbanken (EIB) inhämtats. Banken har avsatt motsvarande 42,4 miljarder kronor för att låna ut till gröna satsningar inom fordonsindustrin. Utformningen av lånesystemet är ännu inte klar i detalj. Näringsministern bedömde vid utfrågningen att beslut från EIB om lånesystemets utformning kan förväntas i februari–mars 2009. Enligt nuvarande uppgifter är avsikten att EIB ska ställa medel till förfogande fram t.o.m. 2012 för att finansiera projekt inom bilindustrin (även andra transportslag kan komma i fråga men förväntas stå för en mindre volym). Lånen är främst tänkta för investeringar i utveckling och produktion av bränslesnåla fordon. De i propositionen föreslagna kreditgarantierna på upp till 20 miljarder kronor ska bl.a. kunna utgöra säkerhet för dessa lån för företag som har så låg kreditrating att de inte annars kan komma i fråga för EIB-lån. För att garanti ska kunna beviljas av staten måste regeringen dock se till att det finns säkerheter. Systemet ska omfatta alla typer av företag inom fordonsindustrin, inklusive underleverantörer. Inom EU pågår diskussion om hur företag som i grunden är sunda men som på grund av finanskrisen har fått en dålig kreditrating ska behandlas.

De svenska företagen inom fordonsindustrin är medvetna om att EIB:s ram är begränsad. Näringsministern sade vid utfrågningen att den av regeringen föreslagna ramen för kreditgarantier på 20 miljarder kronor inte ska ses som att Sverige utgår från att kunna teckna in motsvarande del av ramen utan som en möjlighet i det fall att EIB skulle bevilja företagen lån och att det då skulle krävas en statlig garanti. Enligt näringsministern är det i sig inget problem om Sverige har för stor ram; det kan ses som ett uttryck för det svenska intresset. Enligt uppgift har vissa företag varit i kontakt med EIB för att undersöka möjlighet att ta i anspråk medel från låneramen. Om företagen skulle vilja göra en uppdelning över flera år,

skulle även de statliga kreditgarantierna behöva vara tillgängliga för motsvarande period. Den föreslagna kreditramen är baserad på en uppskattning av de ineliggande projekten som kan behöva matchas med garantier.

Temporära statsstödsregler

När det gäller de i propositionen (s. 6) omnämnda förslagen till förändringar av EU:s statsstödsregler (som är tänkta att i huvudsak gälla t.o.m. den 31 december 2009) väntas EU-kommissionen fatta beslut i dagarna.

Tidsbegränsning av bemyndiganden

Regeringen har i sina förslag om bemyndiganden avseende kreditgarantier (förslagspunkt 3) och undsättningslån (förslagspunkt 4) inte angett någon tidsbegränsning. För att uppnå överensstämmelse med de bestämmelser om bemyndiganden som anges i lagen (1988:1387) om statens upplåning och skuldförvaltning bör preciseringar i riksdagsbesluten göras.

Näringsutskottets ställningstagande

Övergripande om förslagen

Den internationella ekonomiska krisen har fördjupats under senare tid. Riksdagen har, som tidigare redovisats, vidtagit olika åtgärder för att möta återverkningarna av krisen på den svenska ekonomin. Den svenska fordonsindustrin har, liksom fordonsindustrin i andra länder, drabbats särskilt hårt. Förklaringarna till detta är flera. Som en följd av konjunkturnedgången har efterfrågan på fordonsindustrins produkter sjunkit dramatiskt. Dessutom har den svenska personbilsindustrin inte anpassat sin produktion till marknadens efterfrågan på mer klimatanpassade fordon. För de båda svenska personbilstillverkarna Volvo Personvagnar och Saab Automobile kompliceras situationen ytterligare av att deras respektive moderbolag har stora ekonomiska problem.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet de förslag som regeringen lägger fram i propositionen. Kombinationen av långsiktiga satsningar på FoU-verksamhet och omställning till grön teknik med kortsiktiga, snabbverkande insatser för att hjälpa de berörda företagen att överleva under den tid som kan behövas för omstrukturering av verksamheten finner utskottet lämplig med hänsyn till de behov som finns inom fordonsindustrin.

Som framgår av propositionen och som också kommit fram vid informationer som utskottet erhållit har förslagen ännu inte konkretiserats i alla delar. Utskottet konstaterar att tiden för riksdagsbehandlingen har varit mycket knapp, vilket har medfört att utskottets inhämtande av information har fått begränsas.

Utskottet anser att riksdagen trots den begränsade tiden för beredning nu bör fatta beslut om stärkta insatser för fordonsindustrin. Samtidigt bör riksdagen, genom ett tillkännagivande till regeringen, uppmana regeringen att under våren 2009 redovisa för riksdagen den närmare utformningen av åtgärderna. Utskottet återkommer i det följande till vad som bör ingå i en sådan redovisning. Finansutskottet bör sålunda föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande om detta till regeringen. Detta ligger delvis i linje med vad som efterfrågas i de tre motioner som väckts med anledning av propositionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med redovisningar i olika avseenden. Utskottets ställningstagande innebär att yrkandena 1 och 2 i motion 2008/09:Fi10 (s), yrkandena 2 och 3 i motion 2008/09:Fi11 (v) och yrkandena 3–5 i motion 2008/09:Fi12 (mp) därmed delvis skulle tillgodoses.

Statliga bolag avseende FoU-verksamhet m.m.

Det program för fordonsforskning på 450 miljoner kronor som regeringen tidigare har föreslagit i forsknings- och innovationspropositionen behöver, enligt utskottets mening, förstärkas i den situation som fordonsindustrin nu befinner sig i. Utskottet ser därför positivt på regeringens förslag om bemyndigande att bilda statliga bolag som ska bedriva FoU-verksamhet och annan verksamhet. Av propositionen framgår att det inte är klart hur den aktuella verksamheten kommer att se ut, liksom hur bolagsstrukturen och verksamhetsförutsättningarna för bolagen kommer att utformas.

Enligt vad utskottet erfarit vid de interna utfrågningar som hållits med näringsminister Maud Olofsson och statssekreterare Jöran Hägglund, Näringsdepartementet, är avsikten att det ska bildas ett helägt statligt moderbolag. Under detta moderbolag ska det kunna bildas dotterbolag, som kan vara statligt helägda eller delägda tillsammans med näringslivet. Bolagen ska bedriva FoU-verksamhet och annan verksamhet. Här har inte klargjorts vad som avses med annan verksamhet. Kapitelltillskottet ska utgöra 3 miljarder kronor och huvuddelen ska kunna användas operativt. Dessutom ska bolagen, enligt vad som sägs i propositionen, få intäkter från uppdragsforskning, kommersialisering av forskningsresultat, licensiering, vinstdelning eller bidrag, anslag och intäkter i övriga verksamheter som följer av verksamhetens slag. Utskottet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av finansierings- och intäktsstrukturen för bolagen.

När det gäller verksamhetens organisering anser utskottet att det är viktigt att samverkansmöjligheter med företagen inom det som regeringen benämner fordonsklustret och andra aktörer inom innovationssystemet, såsom Vinnova och andra aktuella myndigheter, tas till vara. Det är också väsentligt att avgränsningen av de företag som de statliga bolagen ska rikta sin verksamhet till blir relativt vid. Det kunnande som finns hos t.ex.

de nuvarande underleverantörerna till personbilsföretagen bör kunna få en användning inom andra närliggande industrigrenar. Utskottet utgår från att de aktuella statliga bolagen i huvudsak ska främja FoU-verksamhet i Sverige.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om bemyndiganden avseende bildande av bolag och tilldelande av kapitaltillskott. Ramen för utgiftsområde 24 Näringsliv bör höjas med 3 miljarder kronor. Samtidigt bör riksdagen genom ett sådant tillkännagivande som utskottet förordar begära de klarlägganden som utskottet efterfrågar.

Kreditgarantier och undsättningslån

När det gäller regeringens förslag om upp till 20 miljarder kronor i kreditgarantier för lån i Europeiska investeringsbanken (EIB) anser utskottet att det är mycket angeläget att riksdagen nu fattar beslut om att bemyndiga regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att ställa ut sådana.

Enligt de uppgifter utskottet erhållit budgeterar EIB nu för ett belopp på 4 miljarder euro per år. Att bemyndigandet om kreditgarantier avser 20 miljarder kronor kan inte ses som en storleksangivelse av det utrymme av EIB:s lån som de berörda företagen kan komma att ta i anspråk, utan snarare som en gardering för att möjliggöra för dessa företag att komma i fråga för lån.

När det gäller regeringens förslag om 5 miljarder kronor till undsättningslån anser utskottet att detta är helt nödvändigt för att ge de företag som befinner sig i farozonen för att drabbas av en kraftig ekonomisk försämring, t.ex. akut likviditetsbrist, möjlighet att hantera situationen. Genom ett undsättningslån kan det berörda företaget ges tid och möjlighet att få till stånd en omstrukturering eller en likvidation i ordnade former.

Utskottet vill understryka vikten av att både de föreslagna kreditgarantierna och undsättningslånen utformas i enlighet med EU:s statsstödsregler. Detta är, som näringsminister Maud Olofsson redovisade vid den interna utfrågningen, regeringens linje. Som framgår av propositionen kommer det att ställas krav på fullgoda säkerheter och, när det gäller kreditgarantierna, marknadsavspeglande avgifter. Regeringen avser att underställa villkoren EU-kommissionens statsstödsprövning.

Som tidigare noterats finns i regeringens förslag rörande kreditgarantier och undsättningslån inga tidsbegränsningar. Utskottet anser att sådana bör göras för att uppnå överensstämmelse med de bestämmelser om bemyndiganden som anges i lagen (1988:1387) om statens upplåning och skuldförvaltning. Sålunda bör anges att riksdagens bemyndiganden avseende utställande av kreditgaranti och lämnande av undsättningslån gäller för 2008 och 2009. Skulle regeringen senare göra bedömningen att det behövs förlängning får den återkomma till riksdagen på sedvanligt sätt med förslag i budgetpropositionen.

Övriga förslag till åtgärder

I de tre här aktuella motionerna framförs också förslag till åtgärder för att stärka fordonsindustrin som ligger utanför de frågor som tas upp i propositionen. Utskottet avvisar förslaget i motion 2008/09:Fi11 (v) om att staten skulle gå in som ägare i svensk fordonsindustri. När det gäller övriga förslag i motionerna utgår utskottet från att regeringen följer utvecklingen inom fordonsindustrin och vid behov återkommer till riksdagen med förslag om eventuella ytterligare åtgärder. Med detta avstyrker utskottet de nu aktuella motionsyrkandena.

Stockholm den 16 december 2008

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Tomas Eneroth (s), Björn Hamilton (m), Hans Rothenberg (m), Maria Plass (m), Jan Andersson (c), Alf Eriksson (s), Marie Weibull Kornias (m), Karin Åström (s), Mikael Oscarsson (kd), Staffan Anger (m), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s), Liselott Hagberg (fp), Renée Jeryd (s), Eva-Lena Jansson (s) och Christopher Ödmann (mp).

Avvikande meningar

1. Övriga förslag till åtgärder (s)

Tomas Eneroth (s), Alf Eriksson (s), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s) anför:

Ett enigt utskott har ställt sig bakom regeringens förslag om stärkta insatser för fordonsindustrin med tidsbegränsning avseende kreditgarantier och undsättningslån. Samtidigt har ett enigt utskott begärt att regeringen under våren 2009 ska återkomma till riksdagen med redovisningar beträffande de olika delarna i propositionen.

Vi anser dock att det behövs ytterligare åtgärder för att stärka fordonsindustrins konkurrenskraft. I motion 2008/09:Fi10 (s) begärs att riksdagen ska uppmana regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om ett brett fordonsindustripaket. Hur ett sådant paket bör se ut redovisas i motionen. Det rör sig om ökade FoU-insatser, införande av miljöbilspremie och skrotningspremie och ökade utbildningsinsatser för anställda inom fordonsindustrin. Vi ställer oss bakom den nämnda motionen och anser att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att lägga fram ett sådant paket. De övriga två motionerna bör avstyrkas i här aktuella delar.

2. Övriga förslag till åtgärder (v)

Kent Persson (v) anför:

Ett enigt utskott har ställt sig bakom regeringens förslag om stärkta insatser för fordonsindustrin med tidsbegränsning avseende kreditgarantier och undsättningslån. Samtidigt har ett enigt utskott begärt att regeringen under våren 2009 ska återkomma till riksdagen med redovisningar beträffande de olika delarna i propositionen.

Jag anser emellertid, i likhet med vad som anförs i motion 2008/09:Fi11 (v), att regeringens förslag inte är tillräckliga. Riksdagen bör genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att vidta en rad åtgärder. Det rör sig om en beredskap för staten att gå in som ägare i svensk fordonsindustri, att stoppa bonusar och hindra höjda styrelsearvoden i de företag som utnyttjar undsättningslån eller garantier, att se till att biogas och andra förnybara bränslen ska kunna få en ökad användning som fordonsbränsle, att förslag som Vinnova tidigare lämnat rörande fordonsindustrin ska beaktas i samband med bildandet av de statliga bolagen för forskning och utveckling inom fordonsklostret samt att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag till ekonomiskt stöd för fortbildning i enlighet med vad som anförs i motionen. Därmed blir den nämnda motionen tillgodosedd i berörda delar, medan övriga två motioner bör avstyrkas i här aktuella delar.

3. Övriga förslag till åtgärder (mp)

Christopher Ödmann (mp) anför:

Ett enigt utskott har ställt sig bakom regeringens förslag om stärkta insatser för fordonsindustrin med tidsbegränsning avseende kreditgarantier och undsättningslån. Samtidigt har ett enigt utskott begärt att regeringen under våren 2009 ska återkomma till riksdagen med redovisningar beträffande de olika delarna i propositionen.

Med instämmande i vad som anförs i motion 2008/09:Fi12 (mp) anser jag emellertid att regeringens förslag inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till kraven på klimatanpassning. Det krävs fler åtgärder för omställning till en mer klimatanpassad transportsektor. Riksdagen bör genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att vidta åtgärder som anges i motionen. Det behövs en kraftfull styrning av det föreslagna forsknings- och utvecklingsbolaget så att investeringar sker i utsläppssnål och energieffektiv teknik som är förenliga med de utsläppsminskningar som krävs för att klara det s.k. tvågradersmålet, vilket innebär att utsläppen av växthusgaser begränsas på en sådan nivå att temperaturökningen blir maximalt två grader. Det fordras också fler stödåtgärder, med syfte att ställa om fordonsindustrin och skapa förutsättningar för mer klimatanpassade transporter. Genom ett sådant tillkännagivande av riksdagen som jag förordar blir den nämnda motionen tillgodosedd i berörda delar, medan övriga två motioner bör avstyrkas i här aktuella delar.